Deyimler, Atasözleri, İkilemeler ve Kalıp Sözler

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Deyim:** Genellikle gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan, kalıplaşmış söz öbeğidir. Çoğu bir durumu ya da davranışı anlatır: **kulak vermek** (dikkatle dinlemek), **göz atmak** (kısaca bakmak).
- **Atasözü:** Atalarımızın uzun deneyimlerinden doğmuş, öğüt ya da genel bir yargı bildiren kısa ve kalıplaşmış sözdür: **Damlaya damlaya göl olur.** Atasözleri genellikle cümle yapısındadır ve kelimeleri değiştirilmez.
- **İkileme:** Anlatımı güçlendirmek için aynı, yakın, zıt ya da biri anlamsız iki kelimenin yan yana kullanılmasıdır: **yavaş yavaş**, **eş dost**, **aşağı yukarı**, **çoluk çocuk**. İkilemeler arasına virgül konmaz.
- **Pekiştirme:** Bir sıfatın ya da zarfın anlamını kuvvetlendirmek için başına ek hece getirilmesidir: **bembeyaz**, **kapkara**, **yemyeşil**, **sapasağlam**.
- **Kalıp söz:** Belli durumlarda söylenen, kalıplaşmış nezaket sözleridir: **Geçmiş olsun.**, **Kolay gelsin.**, **Afiyet olsun.**, **Güle güle kullanın.**

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki deyimleri anlamlarıyla **eşleştiriniz**.

1) göz atmak 2) kulak vermek 3) el uzatmak 4) ağzı kulaklarına varmak

(…) yardım etmek (…) çok sevinmek (…) kısaca bakmak (…) dikkatle dinlemek

2 Aşağıdakilerden hangisi bir **atasözüdür**?

A) ağzı kulaklarına varmak
B) gözden düşmek
C) Ayağını yorganına göre uzat.
D) burnu havada olmak

3 Aşağıdaki cümlelerdeki **ikilemeleri** bulup altını çiziniz.

a) Misafirler yavaş yavaş salona geçti.
b) Bayramda eş dost hep birlikte toplandık.
c) Çocuklar bahçede koşa koşa oynuyordu.

4 Aşağıdaki kelimeleri **pekiştirme** yoluyla yazınız.
a) beyaz: ..... b) yeşil: ..... c) sağlam: ..... ç) kara: .....

5 Aşağıdaki durumlarda hangi **kalıp sözlerin** söylenmesi uygundur? Yazınız.
a) Hasta bir arkadaşı ziyaret ederken: .....
b) Çalışan birinin yanından geçerken: .....
c) Yemek yiyen birine: .....

6 "**Damlaya damlaya göl olur.**" atasözü aşağıdakilerden hangisini anlatır?
A) Küçük birikimler zamanla büyük bir sonuç oluşturur.
B) Yağmur yağınca göller dolar.
C) Su israf edilmemelidir.
D) Aceleyle yapılan iş yarım kalır.

7 Aşağıdaki ifadelerin doğru olanlarının başına **D**, yanlış olanlarının başına **Y** yazınız.
(...) Atasözlerindeki kelimeler istenildiği gibi değiştirilebilir.
(...) İkilemelerin arasına virgül konmaz.
(...) "Kıpkırmızı" bir pekiştirmedir.
(...) "Geçmiş olsun" bir deyimdir.

8 "Göz" kelimesiyle kurulmuş iki **deyim** yazınız ve anlamlarını belirtiniz.

9 Aşağıdaki ikilemelerden hangisi **zıt anlamlı** kelimelerden oluşmuştur?
A) eş dost B) aşağı yukarı C) yavaş yavaş D) ses seda

10 Boşlukları uygun kelimelerle tamamlayarak atasözlerini yazınız.
a) Sakla samanı, gelir .....
b) Bir elin nesi var, iki elin .....
c) Acele işe ..... karışır.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Aşağıdaki durumlara uygun birer **atasözü** yazınız.
a) Elif, harçlığından her hafta biraz biriktirerek sonunda bisiklet aldı.
b) Arkadaşlarıyla birlikte çalışan Kerem, sınıf panosunu kısa sürede hazırladı.

12 "Yeni gelen öğretmen, ilk günden sınıfın **gönlünü kazandı**."
Koyu deyimin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) kızdırmak B) yarışma kazanmak C) üzmek D) sevgisini elde etmek

13 Aşağıdaki cümlelerde anlatılmak istenen durumu bir **deyimle** ifade ediniz.
a) Ali, arkadaşının söylediği sözden sonra çok utandı.
b) Annem, ben yokken kardeşimi gözetmemi istedi.
c) Öğretmenin anlattıklarını çok dikkatli dinledik.

14 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **ikileme** kullanılmamıştır?

A) Ufak tefek işleri hemen bitirdi.
B) Çocuklar güle oynaya eve döndü.
C) Akşam yemeğinden sonra kitap okudu.
D) Yollar yer yer buz tutmuştu.

15 Aşağıdaki sözleri **deyim**, **atasözü**, **ikileme**, **kalıp söz** olarak sınıflandırınız.
1) Kolay gelsin. 2) Söz gümüşse sükût altındır. 3) ağır ağır 4) etekleri zil çalmak

16 "**Ağaç yaşken eğilir.**" atasözünün anlamını açıklayınız ve bu atasözünü kullanabileceğiniz bir durum yazınız.

17 "Sınavdan tam puan aldığını duyunca **ağzı kulaklarına vardı**."
Bu cümlede koyu deyim yerine aşağıdakilerden hangisi kullanılabilir?
A) çok şaşırdı B) çok sevindi C) çok korktu D) çok üzüldü

18 Aşağıdaki sözcüklerle birer **ikileme** oluşturarak cümle içinde kullanınız.
a) çoluk b) eğri c) sağ

19 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **pekiştirme** vardır?
A) Kar yağınca bahçe bembeyaz oldu.
B) Bahçede beyaz bir kedi gördük.
C) Beyaz gömleğini ütüledi.
D) Duvarı beyaza boyadılar.

20 Kalıp sözleri uygun durumlarla eşleştiriniz.
1) Güle güle kullanın. 2) Başınız sağ olsun. 3) Hayırlı olsun. 4) Eline sağlık.
(…) Yeni bir işe başlayan birine (…) Yemek hazırlayan birine
(…) Yeni bir eşya alan birine (…) Yakınını kaybeden birine

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Aşağıdaki metni okuyunuz.
"Selin, okul gazetesi için haftalardır **ter döküyordu**. Arkadaşları önce işi **hafife aldı**, sonra onun kararlılığını görünce **omuz verdi**. Gazete çıktığında herkes sevinçten **havalara uçtu**."
Metindeki koyu deyimlerin anlamlarını yazınız.

22 Aşağıdaki durumların hangisinde "**Üzüm üzüme baka baka kararır.**" atasözü söylenebilir?

A) Emre hasta olunca okula gidemedi.
B) Emre'nin babası bağında üzüm topladı.
C) Emre sınavdan önce çok heyecanlandı.
D) Düzenli çalışan arkadaşlarıyla takılan Emre de her gün ders çalışmaya başladı.

23 "**Bin bilsen de bir bilene danış.**" atasözünden hareketle 3-4 cümlelik kısa bir paragraf yazınız.

24 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde koyu söz **deyim** değildir?

A) Sabah erkenden **kapıyı açtı** ve bahçeye çıktı.
B) Kardeşinin başarısına **göz dikmedi**, sevindi.
C) Bu konuda bana **akıl verdi**.
D) Arkadaşının derdine **kulak tıkamadı**.

25 Aşağıdaki cümlelerde yanlış kullanılan **kalıp sözleri** bulup doğrusunu yazınız.
a) Sınavı kazanan arkadaşına "Başın sağ olsun." dedi.
b) Yolculuğa çıkan dedesine "Afiyet olsun." dedi.

26 "Kış gelince köyün yolları **ıssız** kalır, bacalardan duman **yavaş** yükselirdi."
Koyu kelimelerin anlamı sırasıyla **pekiştirme** ve **ikileme** yoluyla güçlendirilmek istenirse aşağıdakilerden hangisi kullanılır?

A) ıssız ıssız – yavaşça
B) ıssızlaşan – yavaşlayan
C) ıpıssız – yavaş yavaş
D) ıssızca – yapayavaş

27 Aşağıdaki iki sözü karşılaştırınız.
I. "Göz kulak olmak" II. "Göz görmeyince gönül katlanır."
a) Hangisi deyim, hangisi atasözüdür?
b) İki söz arasındaki yapı farkını yazınız.

28 Hangi seçenekte ikilemenin yazımı **yanlıştır**?

A) eğri büğrü B) yavaş, yavaş C) aşağı yukarı D) çoluk çocuk

29 Aşağıdaki paragrafı okuyunuz.
"Babaannem her sabah bahçesine koşar, çiçeklerini tek tek sular, sonra kapının önünde komşularıyla sohbet ederdi. Onun bu düzenli ve güler yüzlü hâli mahallede herkese örnek olurdu."
Paragrafta bir **ikileme** bulunuz. Paragrafa uygun bir **kalıp söz** ekleyecek olsaydınız hangisini, nereye eklerdiniz?

30 Aşağıdaki atasözlerinden hangisi **çalışkanlığı** öğütler?

A) Sakla samanı, gelir zamanı.
B) Komşu komşunun külüne muhtaçtır.
C) Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
D) İşleyen demir ışıldar.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**